

‘Samen krijgen we grip op waterstromen!’

Tijdens hevige regenval in gemeente X met een druk op de knop relatief schoon water via een overstort lozen op ecologisch minder kwetsbaar oppervlaktewater. Gelijktijdig het vieze afvalwater in gemeente Y voorrang verlenen op weg naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi). Bij overmacht de besturing van een gemaal van elkaar overnemen. Storingen gezamenlijk signaleren en oplossen. En zo in één klap zowel droge voeten als de waterkwaliteit nu, maar zeker in de toekomst, borgen. Gemeenten Haaren, Nuenen en Oisterwijk denken samen met Waterschap De Dommel dat dit – én meer – te realiseren is door met één systeem te gaan werken voor de monitoring en besturing van de afvalwaterketen. ‘Samen krijgen we grip op waterstromen. Daar zijn wij van overtuigd!’

Gemeenten en waterschappen hebben van oudsher ieder hun eigen telemetriesysteem. Deze ooit vanzelfsprekende scheiding is vandaag de dag onderwerp van gesprek tussen de twee overheidslagen. Na een jarenlange verkenningsperiode is één gezamenlijk gedragen visie ontstaan op het operationeel beheer van de afvalwaterketen: „Wil je grip krijgen en beter kunnen inspelen op bepaalde omstandigheden, dan heb je een totaalbeeld nodig van de afvalwaterketen. Hiervoor moet je vanuit één systeem de informatie van zowel de gemeentelijke als de waterschapsinstallaties, die betrokken zijn bij het inzamelen en transporteren van afvalwater, kunnen raadplegen en aansturen. Dit lukt alleen wanneer we onze afzonderlijke metingen, gemalen en randvoorzieningen onderbrengen in één systeem, waarmee je ook de operationele besturing regelt,” aldus Frans Veeke van gemeente Oisterwijk. „Ik zou overigens graag de toevoeging ‘afval’ van dit woord afhalen. Wat wij willen heeft namelijk ook effect op het watersysteem!” Leon Classen van gemeente Nuenen knikt instemmend: „Precies, de optimalisatie van de afvalwaterketen heeft als direct gevolg dat ook de waternatuur (het oppervlaktewater- en grondwatersysteem) profiteert.”

LANGE HISTORIE

De weg naar het hier tentoongespreide kennisniveau van de gemeentelijke vertegenwoordigers was een proces van jaren, dat zijn oorsprong vindt in een initiatief van Waterschap De Dommel, ruim tien jaar geleden: „In 2001, lang voor de landelijke uitwerking voor samenwerking in Doelmatig Waterbeheer en de latere Bestuursakkoorden (Afval)Water, benaderde het waterschap gemeente Haaren en gemeente Oisterwijk met het plan te gaan samenwerken in het afvalwatersysteem,” vertelt Jeroen van Baren namens gemeente Haaren. „Met de wetenschap

van nu vind ik dat wij echt mazzel hebben met zo'n vooruitstrevend waterschap als De Dommel. In die tijd voelden we echter vooral weerstand; 'big brother' kwam de gemeenten weer iets opdragen." Veeke: „Dit gevoel kwam deels voort uit onze onwetendheid, maar had daarnaast vooral te maken met de manier waarop het waterschap met ons communiceerde - zeer gericht op zenden." Het waterschap, dat deze weerstand duidelijk voelde, ging in gesprek met de eigen organisatie om te kijken hoe het beter kon aansluiten op de 'couleur locale'. Met als uitgangspunt samenwerking op basis van gelijkwaardigheid lukte het langzaam maar zeker de toon van de overleggen te veranderen. „Het waterschap werd menselijker," verwoordt Veeke zijn gevoel. „En dat leidde weer tot vertrouwen, met als eerste gezamenlijk resultaat in 2005 de oplevering van de OAS – Optimalisatie van het Afvalwater Systeem – gevolgd door de ondertekening van het Afvalwaterakkoord Cluster Haaren in 2006," vult Van Baren enthousiast aan.

VERLOST VAN DE HOOFDPIJNPOST

Tijdens het opstellen van een gezamenlijk meetplan in de riolering – één van de afspraken uit het Afvalwaterakkoord – ontstond het idee om ook een gezamenlijke hoofdpijnpost op te richten. „Hoofdpijnpost, zo noemden wij dit," lacht Van Baren. „Je hebt het nodig om je installaties te monitoren, maar het kost voor een kleine gemeente als de onze onevenredig veel tijd en energie. Een gezamenlijke hoofdpijnpost leek ons een uitkomst. Qua tijd, maar ook qua kosten.”

Als gemeente Nuenen tijdens een overleg van Cluster Eindhoven hoort van dit plan is er direct interesse om aan te schuiven, vertelt Classen: „Onze hoofdpijnpost had net het loodje gelegd. Dit was dé kans om met minimale kosten een maximaal resultaat te bereiken.”

Technisch is het systeem open. Dat wil zeggen dat met alle onderstations gecommuniceerd kan worden. Het is dus niet nodig om de gemaalcomputers en dergelijke te vervangen voor de afschrijvingstermijn.

SAMEN MOTIVEREN!

Als ik 's ochtends naar Boxtel rijd, kijk ik voordat ik de randweg 's-Hertogenbosch nader, even op mijn mobiel met het filekaartje van die omgeving met de actuele snelheid per kilometer. Zo bepaal ik of ik binnendoor zal rijden of achter aansluit. Deze informatie is niet alleen voor mij als automobilist handig, maar voor de wegenbeheerders die als taak hebben de files op te lossen nog veel meer. De 'riool-file-informatie' werkt ongeveer net zo. Het geeft inzicht in het totale stelsel en zal gebruikt worden

door de lokale en regionale beheerders. Op ad hoc basis zal er bij een flinke bui door de rioleurs van de gemeenten gekeken worden of alles goed draait en er voldoende wordt afgevoerd. Aan de 'andere' kant zal door de rwzi-beheerders geke-

ken worden wat er op hen afkomt en of ze actie moeten ondernemen. Dit kan een belletje zijn naar een gemeente om even iets op te houden of een overstort op een strategisch punt forceren, zodat schoon regenwater overstort in plaats van vuil water ergens anders in het stelsel. Op strategisch niveau zal deze 'file-informatie' knelpunten inzichtelijk maken. Het effect van de maatregelen die nodig zijn om dit knelpunt op te lossen, kunnen met behulp van een gevalideerd riolerings- en/of rwzi-model in beeld worden gebracht. Hiermee wordt feitelijk een onderbouwing gegeven van het nut en de noodzaak van de investeringen.

SAMEN BEHEREN!

De gezamenlijke hoofdpst moet minimaal voldoen aan de huidige wensen en eisen op het vlak van beheer van rioolinstallaties en in die zin geen inbreuk zijn op de autonomie van een gemeente en/of waterschap. De gezamenlijke hoofdpst moet het ook makkelijker maken om in de toekomst de stap te maken naar een meer gezamenlijk en op elkaar afgestemd beheer. Denk hierbij aan het tijdelijk machtigen van een collega van de buurgemeente, die tijdens vakantieperiodes een oogje in het zeil houdt, of het organiseren van een gezamenlijke storingsdienst van gemeenten en waterschap over een groter aanvoergebied.

SAMEN LEREN EN KENNISDELEN!

Een ander groot voordeel is de kennisbasis en operationele kennis bij de verschillende gebruikers. De rioletors bij een gemeente zijn in aantal fte een bijzonder kleine club. Als zij allemaal gebruik maken van verschillende hoofdpsten blijven het redelijk geïsoleerde eilanden. De hoofdpst is te zien als een verbindingsbrug. Het biedt de mogelijkheid om via gebruikersgroepen en onderling kennis uit te wisselen en praktische zaken te bespreken. Daar komt nog bij dat we via de centrale hoofdpst ook regionaal met dezelfde uniforme standaarden gaan werken. Dit geeft weer voordelen op het vlak van datavalidatie, het uitwisselen van neerslaginformatie en grondwatergegevens.

SAMEN DE TOEKOMST VORMGEVEN!

Belangrijke voorwaarde voor de gezamenlijke hoofdpst is dat deze toekomstbestendig moet zijn. Vanuit onze visie moet de gezamenlijke hoofdpst daarom voor een langere periode beschikbaar zijn en zodanig open dat het op termijn mogelijk moet zijn om RealTimeControl-(RTC)-achtige toepassingen uit te rollen op het niveau van een aanvoergebied van een rwzi. Voordat we zover zijn moeten we uiteraard wel de kennis hebben opgebouwd over de werking van de totale afvalwaterketen en het vertrouwen hebben dat we hierover met elkaar goede en verantwoorde afspraken kunnen maken.

DIT PLAN IS REALISEERBAAR!

Medio 2010 startten de drie gemeenten en Waterschap De Dommel samen een pilot met een gehuurde gezamenlijke hoofdpst. Een leerzame ervaring, die

de partijen nog dichter bij elkaar bracht. Henri van Wylick, senior adviseur waterketen bij Waterschap De Dommel – de contactpersoon met de drie gemeenten in dit samenwerkingsverband: „De leveranciers van onze meetsystemen hadden de boel zodanig dichtgetimmerd, dat het aanvankelijk onmogelijk was om gegevens uit te wisselen. Na de nodige druk van de gemeenten hebben ze op enig moment toch hun broncodes vrijgegeven. Het functioneert nog steeds niet optimaal, maar we doen toch veel ervaring op door naar elkaars gegevens te kijken.” Op 13 oktober 2011 verankerden de samenwerkingspartners hun visie op water in een intentieverklaring om de haalbaarheid van een gezamenlijk systeem voor de Monitoring en Besturing van de Afvalwaterketen (MBA) te onderzoeken. Medio november dat jaar bracht een drie dagen durende marktconsultatie hen de overtuiging dat dit plan 100% zeker binnen nu en anderhalf jaar realiseerbaar is.

Veeke, Van Wylick, Classen en Van Baren: „Wij hebben leverancier-onafhankelijk draaiende systemen gezien, die 24/7, vanaf iedere plek, veilig te raadplegen en te besturen zijn, en daardoor volledig anticiperen op wat gemeenten én waterschap de komende tien jaar nodig hebben. We wisten niet dat er zoveel variatie bestond, in mogelijkheden én in prijs.”

UNIEKE SITUATIE

„Wanneer wij een ‘go’ krijgen van onze besturen gaan wij iets doen, dat uniek is voor Nederland. Wij gaan gezamenlijk een toekomstbestendig telemetriesysteem aanschaffen én beheren. Met goede afspraken over de bevoegdheden, de organisatie en met behoud van eenieders autonomie! Inmiddels hebben zich al enkele belangstellende gemeenten gemeld, die ook willen aansluiten. Langs deze weg roepen we dan ook de gemeenten in de regio op om zich snel bij dit innovatieve initiatief aan te sluiten. Dan kunnen we met minimale maatschappelijke kosten, maximale maatschappelijke waterdoelen bereiken!” Op dit moment schrijft het samenwerkingsverband het advies voor de besturen en is de voorbereiding van de aanbestedingsprocedure in volle gang. Bij een bestuurlijke ‘go’, start de aanbestedingsprocedure. Medio 2013 moet het telemetriesysteem draaien.

Kijk voor meer informatie over MBA op www.dommel.nl of mail naar project-leider MBA: rpeeters@dommel.nl

Jeroen van Baren, gemeente Haaren

Leon Classen, gemeente Nuenen

Ruud Peeters, Waterschap De Dommel

Frans Veeke, gemeente Oisterwijk

Henri van Wylick, Waterschap De Dommel